

τα Χορτάτα

ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 17
ΙΟΥΝΙΟΣ
ΙΟΥΛΙΟΣ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2015
ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ
tachortata.blogspot.gr

Τριμηνιαία περιοδική έκδοση του Συλλόγου των Απανταχού Χορτιωτών Λευκάδος

ΠΡΩΤΗ ΣΕΛΙΔΑ

Καλοκαίρι 2015

Η πηγή στους Αϊ - Πέντε Χορτάτων

“Να που και πάλι αναπηδά στη δίψα μου η πηγή, πηγή ζωής, χορευτική πηγή, πηγή χαρά μου”
Άγγ. Σικελιανού, Γιατί βαθιά μου δόξασα

Καλοκαιρινά χορτιώτικα καλούδια:

καστραβέτσα, χειμωνικά, ρήγανη κ.λ.π.

[Ο δικαιούχος των προσόδων του κήπου

Σπύρος Μανταγιάννης επί το έργον].

“Αναπηδά το ευώδισμα στο γαλανόν αιθέρα”

Άγγ. Σικελιανού, Ο Αλαφροϊσκιωτός.

Σαλβαδόρ Νταλί: Εμφάνιση ενός προσώπου και φρουτιέρας σε παραλία (1938)

Ο μεγάλος ισπανός ζωγράφος του 20ου αιώνα δημιουργεί σουρεαλιστικές εικόνες, απομονώνοντας τα αντικείμενα απ' το φυσικό τους χώρο.

Θέρος, τρύγος, πόλεμος

Του ΑΓΓΕΛΟΥ
Γ. ΧΟΡΤΗ

«...ὡς τὰ τ' ἄλλ' ἔστιν μέγας, κάκεινό φασιν αὐτόν, ὡς ἐγὼ κλύω, τὴν πανσίλυπον ἄμπελον δοῦναι βροτοῖς. οἴνον δὲ μηκέτ' ὄντος οὐκ ἔστιν Κύπρις οὐδ' ἄλλο τερπνὸν οὐδὲν ἀνθρώποις ἔτι».

[=και σε άλλα είναι τρανός (ο Βάκκος), κι όπως λένε και τ' άκουσα, το κλήμα έχει δοσμένο στον άνθρωπο το βάλασμα για τη λύπη. Κι αν δεν έχεις κρασί, τέρμα και ο έρωτας, κι στιδήποτε άλλο ευφραίνει τον άνθρωπο].

Ευριπίδου Βάκχαι, 770-774

Συνέχεια στη Σελ.5

Αριστερά: Ο πίνακας “Ο Μικρός Βάκκος” του Θεόφιλου Χατζημιχαήλ

ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΕΡΗΜΩΝΟΥΝ, ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΛΕΙΝΟΥΝ

Του ΣΠΥΡΟΥ Ν. ΒΟΥΚΕΛΑΤΟΥ

Σελ. 6

Το γράμμα
της Σύνταξης
ΣΕΛ. 2 - 3

«Θεατρικότητα»

Την χάραξι φρόντισε τεχνικά να γίνει. Έκφρασις σοβαρή και μεγαλοπρεπής. Το διάδημα καλλίτερα μάλλον στενό· εκείνα τα φαρδιά των Πάρθων δεν με αρέσουν. (Κωνσταντίνος Καβάφης «Φιλέλλην»)

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΚΟΜΗ

Γεγονότα και σχόλια Σελ. 4

Ποικίλα Σελ. 4, 7, 8

Το αίμα νερό δεν γίνεται Σελ. 8

Κοινωνικά Σελ. 8

Το γράμμα της Σύνταξης: «Θεατρικότητα»

**Την χάραξι φρόντισε τεχνικά να γίνει.
Έκφρασις σοβαρή και μεγαλοπρεπής.
Το διάδημα καλλίτερα μάλλον στενό·
εκείνα τα φαρδιά των Πάρθων δεν με αρέσουν.
(Κωνσταντίνος Καβάφης «Φιλέλλην»)**

Αγαπητοί συγχωριανοί και φίλοι αναγνώστες,

Τω καιρώ εκείνω, δεκαετία του '50, στην πλατεία του χωριού έδινε σχεδόν κάθε καλοκαίρι τ'ς παραστάσεις του ο δεινός караγκιοζοπαίκτης Λιάκος. Έστενε τον μπερντέ του στην τaráτσα του Μπράελα και το κοινό απολάμβανε απ' την πλατεία το υποκριτικό του ταλέντο. Στ'ς ιστορίες του εκόλασε πολλές φορές και διάφορα καλαμπούρια, ξεματοχινά για την κάθε περίπτωση, ενώ και τα πειράγματα εδίνανε κι επαίρνανε με κάποιους απ' το κοινό. Έτσι τα βράδια ο Λιάκος έκλεφε την παράσταση κι όταν έπεφτε ο μπερντές όλοι εγυρίζανε στην κόρνια τους¹ χωρίς να κλαίνε το πιάτο με τα όσπρια (κουκιά, φακή, μπιζα, λαθήρια), που ήτανε το «εισιτήριο» για να παρακολ'θήσουνε την παράσταση. Εκτός, βέβαια, από το θέατρο σκιών, στο χωριό εγενόντανε και θεατρικές παραστάσεις απ' τα παιδιά του σκολιού στις 25 Μαρτίου και στο τέλος τ'ς σχολικής χρονιάς. Από άλλα είδη θεάτρου οι περισσότεροι συγχωριανοί μας, εκείνοι κυρίως που δεν είχανε πάει σχολαρχείο και, γενικά, δεν είχανε ξεμυτίσει απ' το χωριό, δεν είχανε ιδέα. Υπήρχανε, βέβαια, και κάποιοι συγχωριανοί που 'χανε ταξιδέψει στο «Εξωτερικό» (Αγρίνιο, Πάτρα, Αθήνα κ.λπ.), και μερικοί από δαύτους εμάθανε πως, εκτός απ' την τραγωδία τ'ς λόρδας, υπάρχει και η αρχαία ελληνική τραγωδία, όπως κι άλλα είδη θεάτρου, ως και θέατρο του Παραλόγου. Ο μπάργμα Τιπούκειτος, μάλιστα, έφτασε κι ως το θέατρο τ'ς Επιδαύρου, την εποχή που στη Λευκάδα εκκυκλοφορούσανε τα παγωτά «Θαύμα» - κρέμα, σοκολάτα, κύπελλο και κακάο μ' ένα φράγκο.

Εκτός όμως από εφτήνη τη θεατρική τέχνη, υπάρχει κι ένα άλλο θέατρο, εκείν' τ'ς καθημερινότητας, με τ'ς θεατρινισμούς και τα «καραγκιοζιλίκια» της. Κι εφτήνη η τέχνη ήτανε και είναι άσχετη με το θεατρικό χώρο από τότενες που ο Θεός εδημιούργησε τη Λευκάδα και τον κόσμο (το δρόμο των Χορτάτων προς τη Νεραϊδόλυμπα δεν τον έφκιασε ακόμα, ούτε καν εκείνη προς τη θάλασσα του Κομπλιού, άγνωστο για ποιόνε λόγο, αν και επεράσανε ακριβώς 7.523 χρόνια από κτίσεως κόσμου, κατά τας Γραφάς²), υπήρχε δηλαδή εφτό το άλλο θέατρο πριν από τον Πεισίστρατο, το Άρμα Θεσπίδος και τ'ς γιορτές Λόγου και Τέχνης τ'ς Λευκάδας. Εικόνα για εφτήνη την όξου απ' το θέατρο θεατρικότητα δίνει ο Λάμπρος Πορφύρας στο παρακάτω ποίημα με τίτλο «Το θέατρο»:

*Δεν ξέρω πώς να σου το ειπώ. Μα ο δρόμος, χθες το βράδυ,
μες στη σταχτιά τη συννεφιά σα θέατρο είχε γίνει.
Μόλις φαινόταν η σκηνή στ' ανάριο το σκοτάδι
και σα σκιές φαινότανε μακριά μου οι θεατρίνοι.
Τα σπίτια πέρα κι οι αυλές και τα κλωνάρια αντάμα
έλεγε κι ήταν σκηνικά παλιά και ξεβαμμένα,
κι εκείνοι έβγαίναν κι έπαιζαν τ' αλλόκοτο τους δράμα,
κι άκουγες βόγκους κι άκουγες και γέλια ευτυχισμένα.
Εγώ δεν ξέρω. Εβγαίνανε κι εσμίγαν κι επαγαίναν
κι ήτανε μια παράσταση και θλιβερή κι ωραία.
Κι έβγαίνε, Θε μου! κι η νυχτιά, καθώς επαρσταινάν,
έβγαίνε, Θε μου, κι έριχνε τη μαύρη της αυλαία.*

Ο ποιητής βλέπει μια πραγματικότητα (το δρόμο, τα σπίτια, τ'ς ανθρώπους) που τ'νε μεταμορφώνει και τ'ς δίνει άλλο νόημα. Βλέπει δηλαδή τη σκηνή του δρόμου σα θέατρο, τα σπίτια και τ'ς αυλές σα σκηνικά και τ'ς ανθρώπους σαν ηθοποιούς, πράμα που του προκαλεί στυφά σα στραπέτσι³ συναισθήματα. Εφτήνη η άλλη θεατρικότητα έχει να κάμει με την τέχνη των ηθοποιών, όπως είναι ο Ηλίας ο Λογοθέτης, αλλά, ενώ συνήθως οι ηθοποιοί παίζουνε χωρίς μάσκα, στο καθημερινό ανθρώπινο αλισβερσίο ο «υποκριτής» με την υπολογισμένη και προσποιητή συμπεριφορά του προσπαθεί να πείσει ότι εφτήνη η συμπεριφορά είναι φυσική σαν την πηγή της Αϊ-Πέντε, γιατί έχει στην άκρη του μυαλού του κάποιο συμφέρον. Έτσι, η συγκεκριμένη θεατρινίστικη συμπεριφορά έχει φαινομενικά όλα τα στοιχεία μιας ντόμπρας συμπεριφοράς, αλλά είναι προσποιητή και τη συναντάμε παντού και πάντοτε, όπως δείχνουνε ένα σωρό μαρτυρίες

απ' όλες τ'ς ιστορικές περιόδους.

Στην Παλαιά Διαθήκη έχουμε την περιγραφή μιας τέτοιας κλασικής περίπτωσης θεατρικής συμπεριφοράς. Συγκεκριμένα, όταν τον Ισαάκ τον επήρανε τα χρόνια κι αδυνάτισε πολύ η όρασή του, εκάλεσε τον μεγαλύτερο γιο του, τον Ησαύ, και του'πε: Γί' ακουράσσο εδώ, παιδί μου. Εγώ τα 'χω φάει τα ψωμιά μου και μετράω μέρες. Πάρε, λοιπόν, το τόξο και χάει να μου φέρεις λίου κυνήγι, μαγέρεψέ το, για να μολύψω από δαύτο και να σου δώκω την ευχή μου, προτού πεθάνω.

Έτσι ο Ησαύ εβήκε για το κυνήγι. Ο θεσμός όμως του Ισαάκ, η Ρεβέκκα, άκουσε το διάλογο και, χωρίς να χασομερήσει, είπε στον Ιακώβ, τον νεότερο γιο της:

Έλα δώ, καμάρι μου, και πρόσεξε καλά τι θα σου πω. Άκουσα τον πατέρα σου να λέει στον αδερφό σου τον Ησαύ να ντου φέρε κυνήγι και να ντου το μαγέρεψει, κιαπέ να ντου δώκει την ευλογία του, πριν κλείσει τα μάτια του. Γι' αυτό τρέχα εσύ στη στάνη και φέρε μου δυο κατοικάκια, για να ντα μαερέψω, ξέρω πώς, να ντου τα πας και να δώκει σε σένανε την ευχή του.

- Μα, μάνα, ο αδερφός μου ο Ησαύ είναι μαλλιάρός, ενώ εγώ σπανομαρία⁴. Σκιάζομαι, λοιπόν, μη με πασπατέψει ο πατέρας μου, πάρει είδηση πως πάω να ντονε γελάσω και τρέμω στην ιδέα μην το πάρει χαμπάρι και μου δώκει όχι την ευλογία του αλλά την κατάρτα του.

- Άσπνε απάνου μου εφτήνη την αμαρτία και πήνε για τα κατοίκια. Επήε, λοιπόν, ο Ιακώβ και τα 'φερε κι η μάνα του τα εμαγέρεψε όπως αρέσανε στον πατέρα του. Έπειτα επήρε την πιο καλή στολή του Ησαύ, έντυσε μ' εφτήνη τον Ιακώβ, ετύλιξε με τα δέρματα απ' τα κατοίκια τα χέρια και το σβέρκο του κι έδωκε τα φαγιά και την πετασστή⁵ που 'χε φκιάσει, στα χέρια του νακακάρη της. Κι ο Ιακώβ τα πήε στον πατέρα του και του 'πε:

- Πατέρα, ε, πατέρα. Εγώ είμαι, ο Ησαύ, ο γιος σου ο πρωτότοκος. Έκαμα, όπως μου 'πες. Σήκω να φας απ' το κυνήγι μου, για να μου δώκεις την ευχή σου.

- Και πώς εγίνηκε εφτό, να βρεις στο Πι και Φι κυνήγι;

- Ο Κύριος, δόξα να 'χει τα' όνομά του, μού το 'φερε μπροστά μου.

- Τότε έλα κοντά μου, παιδί μου, να σε ψηλαφήσω και να καταλάβω αν στ' αλήθεια είσαι εσύ ο γιος μου ο Ησαύ η όχι.

Ο Ιακώβ επλησίασε κι ο πατέρας του τον επηλάφησε και του 'πε: Η φωνή σου είναι φωνή του Ιακώβ, αλλά τα χέρια σου είναι χέρια του Ησαύ. Δεν αναγνώρισε τον Ιακώβ, γιατί τα χέρια του, σκεπασμένα με τα δέρματα, ήτανε τριχωτά, όπως τα χέρια του αδερφού του τού Ησαύ. Και, αφού τον ευλόγησε και τον έπεισε ο Ιακώβ πως είναι ο Ησαύ, είπε ο πατέρας: Παιδί μου, φέρε μου να φάω απ' το κυνήγι σου, για να σου δώκω την ευχή μου. Ο Ιακώβ του έδωκε κι έφαε, το'βαλε και να βολά κεροπάτι⁶ κι έπια κι έπειτα επλησίασε κι εφίλησε τον πατέρα του. Αμέσως του Ισαάκ του'ρτε η μυρουδιά απ' τα σκουτιά του Ησαύ, που τα εφόρ'γε ο Ιακώβ, το 'δωκε τ'ν ευχή του κι είπε: Εφτήνη είναι η μυρουδιά του γιου μου, σα μυρουδιά ευλογημένου απ' τον Κύριο χωραφιού, με χορτάρια κι αγριολούλουδα [...]⁶

Έτσι εξεγέλασε ο Ιακώβ τον πατέρα του, παριστάνοντας τον αδερφό του τον Ησαύ, με σενάριο - σκηνοθεσία τ'ς μάνας του, κι έμεινε στ'ν ιστορία η ρήση «ή μὲν φωνή φωνή Ιακώβ, αὐτὸς δὲ χείρες χείρες Ησαύ».

Αλλά κι ο Θεόδωρος Πρόδρομος ή Πτωχοπρόδρομος, ένας φτωχός και ξεσκλερούτσος⁷ λαϊκός σατιρικός ποιητής του 12ου αιώνα σε ένα από τα ποιήματα που τα λένε για δικά του κάνει λόγο για του λιναριού τα πάθη που επέρασε στα 12 χρόνια του γάμου του με μια γυναίκα κερότερη κι απ' την Ξανθήππη (Ξανθήππη = η ανυπόφορη (:)) σύζυγος του φιλοσόφου Σωκράτη), που τον εταλαιπωρούσε, τον έβριζε, τον εκλεύαζε και τον άφηνε ακόμα και νηστικό. Νια μέρα ο Θεόδωρος, θεονόστ'κος κι απελπισμένος, μεταμφιέστηκε σε Ρώσο καλόερο, για να μπορέσει να φάει στο ίδιο τραπέζι με τα παιδιά του, έστω και σαν ξένος. Όταν η συμβία του είχε ετοιμάσει την τάβλα κι ήτανε έτοιμη να κενώσει το φαί, τον εξωπέταξε απ' το σπίτι. Σε λίγο όμως εμφανίζεται μεταμφιεσμένος και τότε η μάνα λέει στα παιδιά: «Αφήτε τόνε, είναι φτωχός καλόερος ετούτος». Κι έτσι έκασε ο ταλαίπωρος στο οικογενειακό τραπέζι⁸.

Εκτός απ' τη μεταμφίεση τ'ς πείνας, κι στιδήποτε άλλο μπορεί να πάρει θεατρικόνε χαρακτήρα, ακόμα και κηδέεις σαν κι εκείνη που περιγράφει στο ποίημα «Επιτύμβιον» ο Μανόλης Αναγνωστάκης.

Κ' Συμπόσιο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών

Το διήμερο Παρασκευή 31 Ιουλίου και Σάββατο 1η Αυγούστου 2015 πραγματοποιήθηκε στο Πνευματικό Κέντρο του δήμου Λευκάδας με εξαιρετική επιτυχία το Κ' Συμπόσιο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών, με θέμα «Αλλαγές κυριαρχιών, ρήξεις και νέοι θεσμοί στα Επτάνησα από το 1797 έως το 1915».

Στην απογευματινή συνεδρία της πρώτης ημέρας, στην οποία προήδρευσε ο φιλόλογος κ. Δημήτριος Ροζάκης, μετά από τους χαιρετισμούς του δημάρχου κ. Κώστα Δρακονταειδή και του αιδεσιμολογιάτου πρώθιερως π. Γεράσιμου Ζαμπέλη, εκπροσώπου του Μητροπολίτη μας, ο πρόεδρος της ΕΛΜ κ. Αθανάσιος Μελάς παρουσίασε τη θεματική του συμποσίου. Ακολούθως πραγματοποιήθηκαν οι εισηγήσεις 1) του Δρος της Ιστορίας κ. Άγγελου Χόρτη, με θέμα «Το χρονικό της Επτανησιακής Μεταβατικής περιόδου 1797-1815: Γάλλοι Δημοκρατικοί (1797-1799), Ρωσοτούρκοι (1799), Επτάνησος Πο-λιτεία (1800-1807), Γάλλοι Αυτοκρατορικοί (1807-1815), Αγγλική Προστασία (1815)», 2) του καθηγητή του συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κ. Νίκου Αλιβιζάτου, με θέμα «Τα τρία επανησιακά Συντάγματα (1800, 1801, 1803) ο διεθνής και ο τοπικός περίγυρος τους» και 3) του Ιστορικού και Διευθυντή του Εθνικού Ιδρύματος ερευνών κ. Τριαντάφυλλου Σκλαβενίτη, με θέμα «Ιδεολογικές ανατροπές και συνθέσεις».

Στην απογευματινή συνεδρία της δεύτερης ημέρας, στην οποία προήδρευσε ο ιστορικός κ. Γιώργος Βιολιδάκης, πραγματοποιήθηκαν οι εισηγήσεις 1) της Δρος της Ιστορίας, Σχολικής Συμβούλου κ. Σεβαστής Λάζαρη, με θέμα «Οικονομικές αλλαγές και προσαρμογές», 2) της ιστορικού κ. Χριστίνας Ε. Παπα-κώστα, με θέμα «Επτάνησα και Αλή Πασάς», 3) του Φιλολόγου – Συγγραφέα κ. Δημήτρη Τσερέ, με θέμα «Εκπαιδευτικοί και πολιτισμικοί αναβαθμοί» και 4) του Ιστορικού, Υπεύθυνου Εκδόσεων Μουσείου Μπενάκη, Δημήτρη Αρβανιτάκη, με θέμα «Η πατρίδα, οι πολίτες και οι πατριώτες: ιστορικές αλλαγές και εν-νοιολογικές διαφοροποιήσεις στην εποχή της μετάβασης», την οποία παρουσίασε ο κ. Ροζάκης, λόγω αδυναμίας του εισηγητή να παρευρεθεί στο συμπόσιο.

Οι εργασίες του συμποσίου ολοκληρώθηκαν με την απονομή του βραβείου Πέτρου και Νίτας Αργύρη στον αριστεύσαντα μαθητή των Λυκείων της Λευκάδας, Ηλία Μήτσουρα, για τον οποίο προβλέπεται και χρηματικό έπαθλο 1.500 ευρώ.

Από την πλευρά μας, να συγχαρούμε όλους τους συντελεστές οργάνωσης και πραγματοποίησης του Συμποσίου, την ΕΛΜ, το Πνευματικό Κέντρο του δήμου Λευκάδας, τους εισηγητές και τους συντονιστές του συμποσίου, καθώς και το εκλεκτό ακροατήριο για την ενθάρρυνση που δίνει πάντα η παρουσία του, ώστε να συνεχιστεί το δημιουργικό έργο της Εταιρείας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ

«Θετικά» μηνύματα από τη Δημόσια Βιβλιοθήκη Λευκάδας

Το Σάββατο 22 Αυγούστου 2015 στον κήπο της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Λευκάδας έγιναν τα εγκαίνια του τμήματος Θετικών Επιστημών, που ιδρύθηκε με δωρεά των κ. κ. Πέτρου και Νίτας Αργύρη, οι οποίοι ήταν παρόντες στην εκδήλωση. Τα βιβλία είναι στη διάθεση των ενδιαφερομένων και στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης lefkaslibrary.gr / κατάλογος

Κερήθρας μυρουδιά στο Δράγανο

Όσοι βρεθήκανε στο Δράγανο στις 8 Αυγούστου, όπου εγίνηκε η Γιορτή Μελιού 2015, απολάψανε «τη γέψη του μελιού βαθιά στον ουρανό», που λέει κι ο μέγας Σικελιανός. Ανάμεσα στους τυχερούς ο βουλευτής κ. Γρηγόρης, ο Δήμαρχος κ. Δρακονταειδής, και ο πρόεδρος της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών κ. Μελάς.

Φακώ, φακείς, φακεί ...

Το ρήμα «φακέω – φακώ» σας το κενώνω σαν νεολογισμό – παράγωγο της φακής στο πιάτο (τα σπυρημένα ρήματα παράγονται από ονόματα κι η συγκεκριμένη φακή από Γκλουβισάνους αλλά και Χορτιάτες κι άλλους γείτονες). Σας το κενώνω, λοιπόν, για να σας ματαγαργακουλίσω τον ουρανό, με αφορμή τη γιορτή φακής Εγκλουβής που διοργάνωσε με μεγάλη επιτυχία ο Πολιτιστικός Σύλλογος Εγκλουβής στις 6 Αυγούστου στο οροπέδιο του Αϊ – Δονάτου.

Ποικίλα: Όσοι πιστοί...

Ο πολύ γνωστός και αγαπητός σε όλη τη νότια Λευκάδα Ρίκος (Fritz Berger), που έζησε και δούλεψε ως εθελοντής για μια δεκαετία (1962-1972) στα χωριά μας στο πλαίσιο του προγράμματος της Χριστιανικής Ειρηνευτικής Βοήθειας στην Ελβετία, προτείνει να γίνει αντάμωμα στο νησί μας του ίδιου και όλων των τότε συνεργατών του, Αλίκης, Ασπασίας, Γιάννη, Θεοδώρας, Ελισάβετ, Πέτρου, Τερέζας και λοιπών, το Πάσχα του 2017 με τους κατοίκους των χωριών μας. Όλοι, βέβαια, ξέρουμε πως η παραπάνω ομάδα εθελοντών στήριξε «πάση δυνάμει» τα χωριά μας (Χορτάτα, Κομπλιό, Μανάσι, Νικολή, Αϊ- Βασίλη, Αϊ – Πέτρο, Βασιλική και γενικά τον τ. δήμο Απολλωνίων και ευρύτερα τη Λευκάδα), σε χαλεπούς καιρούς. Το κείμενο – πρόσκληση του φίλτατου Ρίκου έχει ως εξής:

Αγαπητοί Λευκαδίτες,

Το 2017 συμπληρώνονται 55 χρόνια από τότε που ήρθε η ομάδα CFD στην Λευκάδα. Τον Μάιο του 1962 εγώ και ο αδελφός μου ο Γιάννης συναντηθήκαμε στον Άγιο Πέτρο με τις συναδέλφους μας Ασπασία και Ελισάβετ. Την επέτειο αυτή σχεδιάζω να τη γιορτάσουμε τις ημέρες του Πάσχα του 2017. Προσκεκλημένοι είναι όλα τα πρώην μέλη της ομάδας και άλλοι συνεργάτες και γνωστοί που αγαπούν τη Λευκάδα και φυσικά. και οι Λευκαδίτες που μας θυμούνται. Θέλουμε να γιορτάσουμε μαζί με τους φίλους μας και τα χωριά, αλλά και να σκεφτούμε και να μιλήσουμε μαζί τους για το πώς άλλαξε η Λευκάδα τα τελευταία 50 χρόνια.

Με πολλή αγάπη, Fritz Berger (Ρίκος)

ΣΥΝEXEΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛ. 7

Θέρος, τρύγος, πόλεμος

■ Άρθρο του ΑΓΓΕΛΟΥ Γ. ΧΟΡΤΗ

ΟΤΑΝ ΕΜΠΑΙΝΕ ο Σεπτέμβρης την παλιά εποχή, δηλαδή τις δεκαετίες του 1950 και 1960 αλλά βέβαια και τις παλαιότερες, το χωριό μας σαν να ξυπνούσε από την καλοκαιρινή ραστώνη που ακολουθούσε το θερισμό και το αλώνισμα και να ξανάβρισκε τη ζωτικότητα του, που, θα μπορούσαμε να πούμε, ήταν «εν υπνώσει» τον Αύγουστο. Τους αργούς ρυθμούς και τη χαλαρή διάθεση των κατοίκων κατά τον μήνα αυτόν διαδεχόταν μια έντονη δραστηριότητα. Οι άνθρωποι σαν να είχαν αναβαπτισθεί μέσα στο φως, τη γαλήνη και την ηρεμία και να ξανάβρισκαν κουράγιο και δύναμη, για να συνεχίσουν τον αέναο κύκλο των αγροτικών τους εργασιών, που ξανάνοιγε με τον τρύγο και θα συνεχιζόταν μέχρι το επόμενο καλοκαίρι. Γιατί η καλλιέργεια των αμπελιών, παράλληλα με την καλλιέργεια του σιταριού και δευτερευόντως των οσπρίων, αποτελούσε τη βάση της αγροτικής οικονομίας του χωριού μας και την κύρια πηγή βιοπορισμού των κατοίκων του, με συμπληρωματική την κτηνοτροφία, οικόσιτη ή νομαδική.

Ξαναγυρίζοντας σήμερα νοερά στους Σεπτέμβρηδες του παρελθόντος, της παιδικής και νεανικής μου ηλικίας, το τοπίο ξαφνικά μετασχηματίζεται. Τα μάγια της νοσταλγίας εξαφανίζουν τα χέρσα και εγκαταλελειμμένα κτήματα, τους θάμνους που καλύπτουν πολλά από αυτά, τα σχεδόν αδιάβαστα από τη βλάστηση στενά μονοπάτια, την ερημιά και τη σιωπή που βασιλεύουν. Και σαν σε όνειρο, ολοζώντανο, φωτεινό και φρέσκο προβάλλει το παλιό τοπίο. Θερισμένα σταροχώραφα να χρυσίζουν στον ήλιο, άνθρωποι και ζώα να γεμίζουν δρόμους και μονοπάτια και να εμψυχώνουν με ήχους το έρημο περιβάλλον και κυρίως αμπέλια να απλώνονται σε πλατώματα ή σε «σκαλιά», να σκαρφαλώνουν σε πλαγιές, να καλύπτουν οροπέδια και να ζωντανεύουν με το βαθύ πράσινο χρώμα των φύλλων τους το περιβάλλον, κατάφορτα από σταφύλια, με τις ρόγες τους στιλπνές να λαμπυρίζουν στον ήλιο.

Εκείνη, λοιπόν, την εποχή, οι γλυκές μέρες του πρώτου μήνα του φθινοπώρου έβρισκαν τους κατοίκους του μικρού μας χωριού σε πυρετώδεις προετοιμασίες, αδιάφορους για τα θέλητρα της φύσης, όπως άλλωστε πάντοτε συνέβαινε. Γιατί προορισμός και μοίρα τους, θα έλεγα, ήταν η έγνοια για τη φαμελιά και η σκληρή εργασία για την επιβίωση. Έτσι, καθώς ο τρύγος πλησίαζε, μπορούσε να δει κανείς ξύλινα κρασσβάρελα όλων των διαστάσεων, από μικρά 50 – 100 κιλών μέχρι τεράστια 500, 700 ή και 1000 κιλών, να επισκευάζονται και να πλένονται, για να είναι έτοιμα να δεχτούν σε λίγες μέρες τον μούστο. Ακόμα ηχεί στ' αυτιά μου ο χαρακτηριστικός ήχος που έκαναν στα πλακόστρωτα των αυλών, όταν, αφού τους έβαζαν ζεστό νερό με καυστική ποτάσα και, συνήθως, αρωματικά βότανα (σκίνο, μυρτιά, δενδρολίβανο), για να καθαριστούν τα τοιχώματά τους από τα ιζήματα (κατακάθια) του παλιού κρασιού και να αποκτήσουν ένα διακριτικό άρωμα, τα κυλούσαν, ώστε το νερό να καθαρίσει όλα τα σημεία στο εσωτερικό τους. Εκτός από τα βαρέλια, ετοιμάζονταν επίσης παπιτήρια και κάδες, σακιά και μεγάλα κοφίνια μέσα στα οποία θα μεταφέρονταν τα σταφύλια, που έβγαينαν από τις αποθήκες, ώστε όλα να είναι έτοιμα για την έναρξη της συλλογής, της μεταφοράς και όλων των συναφών εργασιών οι οποίες ακολουθούσαν.

Επειδή το χωριό μας είναι ορεινό και η ωρίμανση των σταφυλιών βραδύτερη από την ωρίμανσή τους στις πεδινές περιοχές, λόγω των χαμηλότερων θερμοκρασιών που επικρατούν στα ορεινά, ο τρύγος σε μας άρχιζε περί τα τέλη του Σεπτέμβρη και ξεκινούσε, φυσικά, από τα αμπέλια που βρίσκονταν σε χαμηλότερο υψόμετρο. Με την έναρξή του, το χωριό φαινόταν να έχει κυριολεκτικά ερημώσει. Στα σπίτια δεν έμεναν παρά υπερήλικες και πολύ μικρά παιδιά, που δεν μπορούσαν να εργαστούν και να προσφέρουν. Όλοι όσοι, περισσότερο ή λιγότερο, μπορούσαν να δώσουν ένα χέρι, άντρες, γυναίκες, νέοι, ηλικιωμένοι και παιδιά, ξεκινούσαν σχεδόν χαράματα με τα ζώα - άλογα, μουλάρια, γαϊδούρια – φορτωμένα καλάθια και σακιά ή κοφίνια προς όλες τις κατευθύνσεις όπου υπήρχαν αμπέλια. Ήταν, λες, μια τελετουργική πομπή, επαναλαμβανόμενη κάθε χρόνο, με πάνδημη συμμετοχή, που η αρχή της χάνεται στα βάθη του χρόνου, όταν, σύμφωνα με τη μυθολογία, ο Διόνυσος χάρισε στους ανθρώπους το αμπέλι και το κρασί. Κάπως έτσι και οι παλαιοί Έλληνες, από τους Μινώτες και τους

Αχαιούς μέχρι τους Βυζαντινούς, θα ξεκινούσαν για την εργασία του τρύγου, που αποτελούσε το τέλος ενός πολύμοχθου έργου, το οποίο ξεκινούσε με σκάψιμο και το κλάδεμα των αμπελιών και συνεχιζόταν με τις άλλες εργασίες σ' αυτά, που θα έδιναν ως ανταμοιβή των κόπων των καλλιεργητών την ετήσια σοδειά.

Για τον τρύγο και για τον θερισμό η λαϊκή σοφία δημιούργησε τη γνωστή φράση «θέρος, τρύγος, πόλεμος», που η έννοιά της είναι ότι, όπως στον πόλεμο το Έθνος επιστρατεύει όλες τις ζωτικές του δυνάμεις για ένα αίσιο αποτέλεσμα, έτσι και στον τρύγο και τον θερισμό η κάθε οικογένεια, το κάθε νοικοκυριό, χρησιμοποιεί όλο το ανθρώπινο δυναμικό του, μαζί με τα φορτηγά ζώα που διαθέτει, για να πετύχει στον μικρότερο δυνατό χρόνο τη συλλογή των προϊόντων. Γιατί, για να αναφερθώ στον τρύγο, η περίοδος συγκομιδής των σταφυλιών στα τέλη Σεπτεμβρίου και τις αρχές Οκτωβρίου εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για βροχοπτώσεις ή, σε ακραίες περιπτώσεις, και για χαλαζόπτωση. Εάν, λοιπόν, η ένταση και η διάρκεια των βροχών ήταν μεγάλη, υπήρχε κίνδυνος να καταστραφεί η παραγωγή. Γι' αυτό το λόγο, η εργασία απαιτούσε ένταση και όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ανθρώπινο δυναμικό. Έτσι, από το πρωί μέχρι σχεδόν το σούρουπο μπορούσε κανείς να δει στα αμπέλια σκυμμένες ανθρώπινες φιγούρες να κόβουν, χωρίς σταματημό, σταφύλια, τα οποία έριχναν σε καλάθια, με τα μαύρα να λαμπυρίζουν και τα άσπρα να αστράφτουν στο φως του ήλιου με το απαλό κίτρινο χρώμα τους, σαν κεκριμπαρένια, και από εκεί σε σακιά ή σε μεγάλα κοφίνια για τη μεταφορά τους. Το μόνο διάλειμμα στην κοπιώδη εργασία τους γινόταν κατά το μεσημέρι για ένα πρόχειρο φαγητό, συνήθως με ψωμί, τυρί και παστές σαρδέλες. Τα σακιά και τα κοφίνια φορτώνονταν στα ζώα, για να μεταφερθούν στο χωριό, και αυτό συνεχιζόταν μέχρι το βράδυ. Σε ορισμένα όμως αμπέλια, στα οποία η προσέλαση των ζώων ήταν αδύνατη, τα σταφύλια έπρεπε να μεταφερθούν σε κάποιο κοντινό πλάτωμα και εκεί να φορτωθούν. Αυτό, βέβαια, αποτελούσε ένα σημαντικό πρόβλημα, που απαιτούσε όχι μόνο μεγάλο κόπο αλλά και αρκετό χρόνο, που ήταν πολύτιμος. Κατά τη μεταφορά των σταφυλιών, κάποιος παρατηρητής θα μπορούσε να δει δεκάδες φορτωμένα ζώα να συγκλίνουν προς το χωριό από δημοσιές, αγροτικούς δρόμους, μονοπάτια, ορεινές ατραπούς και να ξεφορτώνονται είτε στις αυλές των σπιτιών, είτε στον χώρο παραλαβής του προϊόντος από τον αγροτικό συνεταιρισμό του νησιού ή από εμπόρους.

Η παραλαβή των σταφυλιών γινόταν από τους υπαλλήλους του αγροτικού συνεταιρισμού του νησιού στο κέντρο του χωριού, σε μια τοιμεντένια δεξαμενή, γνωστή με το όνομα «πλατόφωρμα», που αποτελούσε και τόπο των παιδιών μας. Εκεί το τοπίο ξαφνικά αλλάζει. Από την ηρεμία και τη σιωπή της εξοχής βρισκόταν κανείς σε μια πολύβουη συνάθροιση, όπου ζώα φορτωμένα περίμεναν στη σειρά, ώσπου να οδηγηθούν μπροστά σ' εκείνους που ήταν επιφορτισμένοι να μετρούν τον «μπωμέ», δηλαδή τα σάκκαρα του μούστου σε ένα μακρόστενο μεταλλικό σκεύος. Στο χώρο αυτόν ο θόρυβος από τα ζώα και οι συζητήσεις για την παραγωγή και την ποιότητά της ή για διάφορα σχετικά ή άσχετα ζητήματα, δημιουργούσαν ένα πανδαιμόνιο, που επιτεινόταν, αν τύχαινε εκείνες τις στιγμές να βρίσκεται εκεί και κάποιο φορτηγό αυτοκίνητο, που στον απλωμένο μουσαμά της καρότσας του έριχναν οι εργάτες με φτυάρια τα σταφύλια, για να μεταφερθούν στο οινοποιείο. Όλη αυτή η διαδικασία στο δίπολο αμπέλια-χωριό συνεχιζόταν μέχρι το βασιλέμα του ήλιου, οπότε οι άνθρωποι, αργά- αργά, έσερναν τα κουρασμένα από τον κάματο βήματά τους, κατευθυνόμενοι προς το χωριό. Εκεί, κάτω από το φως της λάμπας ή των λυχναριών, γινόταν η αποτίμηση της εργασίας, σχεδιαζόταν η εργασία της επόμενης μέρας και, όταν ο τρύγος τελείωνε, γινόταν ο τελικός απολογισμός, δηλαδή υπολογίζονταν τα έσοδα από το προϊόν που είχε διατεθεί στην αγορά και γινόταν, σε γενικές γραμμές, η κατανομή των εσόδων αυτών ανάλογα με τις ανάγκες κάθε οικογένειας. Με τα χρήματα δηλαδή που θα εισπράττονταν θα αγοράζονταν παπούτσια και ρούχα, θα σπούδαζαν τα παιδιά, θα φτιαχνόταν η προίκα των κοριτσιών, θα εξοφλούνταν χρέη ή θα καλύπτονταν άλλες επείγουσες και ανελαστικές δαπάνες της.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

Από τα παραγόμενα σταφύλια τα καλύτερα από πλευράς ποιότητας οι χωριανοί δεν τα διέθεταν στην αγορά, αλλά τα χρησιμοποιούσαν, για να παρασκευάσουν το δικό τους κρασί, βασικό διατροφικό προϊόν μαζί με το ψωμί και το λάδι, αν και το τελευταίο δεν ήταν την εποχή εκείνη σε ποσότητα επαρκή, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες των κατοίκων. Η αξία του κρασιού μπορεί να εκτιμηθεί, αν λάβουμε υπόψη μας ότι η καλλιέργεια των κτημάτων της εποχής που αναφέρομαι γίνονταν με χειρωνακτική αποκλειστικά εργασία και συνεπώς οι θερμίδες του ήταν απαραίτητες στους εργαζόμενους και επιπλέον καίγονταν εύκολα, λόγω της αυξημένης σωματικής τους δραστηριότητας. Έτσι, η φράση «θέλω ένα ποτήρι κρασί για να σταλωθώ» αντανάκλασε μια αναγκαιότητα και είναι χαρακτηριστικό πως παρά το γεγονός ότι η μέση κατανάλωση κρασιού ανά άτομο ήταν σχετικά υψηλή, σε καμία περίπτωση δεν οδηγούσε σε παθολογικές καταστάσεις. Πρέπει ακόμα να προστεθεί ότι το κρασί ήταν μια από τις ελάχιστες απολαύσεις των φτωχών ανθρώπων. Πέραν όμως, αυτών, από την αρχαιότητα ήδη ήταν γνωστές οι θεραπευτικές ιδιότητες του κρασιού. Ο πατέρας της ιατρικής Ιπποκράτης συνιστά την εξωτερική χρησιμοποίησή του ως απολυμαντικού σε τραύματα και έλκη, καθώς και σε χειρουργικές επεμβάσεις και ακόμα για πλύσεις των αυτιών, σε περιπτώσεις μολύνσεων, ενώ θεωρεί απαραίτητη τη χορήγησή του σε ασθενείς με γενική αδιαθεσία, αναιμία, πόνους ματιών, ρινορραγία κ.λπ. Σύμφωνα πάντα με τον Ιπποκράτη, το κρασί και το μέλι είναι τα άριστα για τους ανθρώπους, αν λαμβάνονται με μέτρο, από υγιείς και ασθενείς. Αλλά και η σύγχρονη ιατρική αποδέχεται τα πολλαπλά οφέλη για την υγεία του ανθρώπου από την μετρημένη χρήση του. Για την παραγωγή του κρασιού σε κάθε αυλή στήνονταν πατητήρια και το πάτημα των σταφυλιών ήταν ένα πραγματικό πανηγύρι. Από τα πατητήρια μπορούσε κανείς να δει τον μούστο να ρέει σε μεγάλες κάδες 200-300 κιλών, με ένα λαμπρό ρουμπινί χρώμα, αν προερχόταν από το μαύρο σταφύλι, το βαρτζαμί, η με κεκριπαρένιο, αν προερχόταν από το λευκό. Από τις κάδες γεμιζόνταν τα βαρέλια που μεταφέρονταν στα κατώγια, όπου, σε ιδανική θερμοκρασία, γινόταν η ζύμωση. Από το βράσιμο του μούστου πολλές νοικοκυρές παρασκεύαζαν το ολόγλυκο πετιμέζι ή τις μοναδικές μουστοπίτες με καρύδια, οι οποίες

αποτελούσαν πειρασμό για μικρούς και μεγάλους.

Γράφοντας αυτό το κείμενο, στο νου μου έρχονται οι γονείς και οι παππούδες μου, όπως και οι γονείς άλλων παιδιών της εποχής εκείνης. Και δεν τους θυμάμαι μόνο να τρυγούν και να φτιάχνουν κρασί. Οι μνήμες μου φτάνουν μέχρι το φύτεμα των αμπελιών σε χέρσους και πετρώδεις τόπους, που με πολύ κόπο και αγώνα τούς ημέρωναν, για να φυτέψουν τα κλήματα. Θυμάμαι, χαρακτηριστικά, τον πατέρα μου, αλλά και πολλούς άλλους, να ξεχερσώνει και να καθαρίζει από πέτρες το χώρο που θα μεταμορφωνόταν σύντομα σε μια καταπράσινη φυτεία. Όμως σήμερα τα αμπέλια αυτά έχουν χαθεί. Θάμνοι και αγριόχορτα κάλυψαν όσα δεν έχουν ξαμπελωθεί και στο νου μου έρχονται οι στίχοι του Καρυωτάκη για τη φθορά των ανθρώπινων έργων: «Στην άμμο τα έργα σπίνονται μεγάλα των ανθρώπων και σαν παιδάκι τα γκρεμίζει ο χρόνος με το πόδι». Τι μένει, λοιπόν από τον αγώνα, τους κόπους, την αγωνία και τις ελπίδες των πατεράδων μας να οικοδομήσουν, αναλώνοντας τον εαυτό τους, μια καλύτερη ζωή για μας; Πιστεύω να κρατάμε ζωντανή στην ψυχή μας τη μνήμη τους και, ακολουθώντας το παράδειγμά τους, να προσφέρουμε, όπως εκείνοι, στα παιδιά μας όσα μπορούμε από το περίσσειμα της αγάπης μας. Αυτές οι λίγες λέξεις ας είναι ένα φτωχό μηνυμάκι για αυτούς.

Αμφορέας του "ζωγράφου του Άμαση", 540 περίπου π.Χ. Würzburg, Martin von Wagner Museum. Πέντε σάτυροι ασχολούνται με την παραγωγή κρασιού. Στην άλλη πλευρά εικονίζεται ο θεός Διόνυσος]

Τα χωριά ερημώνουν, τα σχολεία κλείνουν

■ Άρθρο του ΣΠΥΡΟΥ Ν. ΒΟΥΚΕΛΑΤΟΥ

ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '60 τα χωριά της ευρύτερης περιοχής του πρώην Δήμου Απολλωνίων έσφουζαν από ζωή. Ήταν γεμάτα κόσμο, που ασχολούνταν, κατά κύριο λόγο, με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Κάθε πρωί άντρες και γυναίκες ξεκινούσαν με τα ζωντανά τους για τα χωράφια, τα αμπέλια, τις ελιές, τους κήπους και τα βοσκοτόπια και ρίχνονταν με ζήλο στη δουλειά. Καλλιεργούσαν κάθε γωνιά της γης και απολάμβαναν τους πλούσιους καρπούς της.

Στο χωριό μας η μάνα φύση φάνηκε γενναιοδωρη. Χάρισε απλόχερα όλα τα αγαθά και το σπουδαιότερο: πολλές πηγές με άφθονα νερά. Το χωριό μας ήταν πλούσιο σε γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα. Το κάθε σπίτι είχε τις κότες του, τα φρέσκα αβγά, τα αλανιάρικα νόστιμα κοτόπουλα, τα κοκόρια, τη γαλοπούλα για τα Χριστούγεννα, το γάλα, το τυρί, τη μυζήθρα, το σκουπούλι με την παχύρρευστη παραδοσιακή σαλαμούρα, - «μα την πεθυμία της», όπως έλεγε η θειά μου η Βασιλίσσα - και το δικό του αρνί ή κατσίκι για το Πάσχα. Από γεωργικά προϊόντα αφθονία. Το κάθε νοικοκυριό είχε αποθηκευμένα για όλο το χρόνο σιτάρι, κρασί, λάδι και όσπρια όλων των ειδών. Ο φούρνος έκαιγε καυσόξυλα και έψηνε το σιταρένιο, ζυμωτό, χωριάτικο ψωμί, που μασχοβολούσε από μακριά όταν το ξεφούρνιζε η νοικοκυρά. Εκεί, όμως, που το χωριό μας ήταν ασυναγώνιστο ήταν τα κηπευτικά. Ευλογία Θεού οι πολλές πηγές με τα άφθονα κρύα νερά. Κάθε σπίτι είχε τον κήπο του, που τον φρόντιζε με μεράκι. Οι Αιθιοδωριώτες στον Αι - Θόδωρο και στα Βαριά, οι Χορτιώτες στο Βασιλικό, στο Καλάμι, στο Βρυσούλι και στην Παναγιά. Όλη αυτή η περιοχή ήταν ένα πανέμορφο καταπράσινο περιβόλι. Κάθε κήπος και ένα μανάβικο. Και τι δεν έβρισκες μέσα! Πρώιμες πατάτες, κρεμμύδια και σκόρδα, περίτεχνα πλεγμένα στις κρεμασμένες πλέκτρες για να ξεραθούν. Μετά ακολουθούσαν οι όλο νοστιμιά ροδοκόκκινες ντομάτες, τα αγγούρια, τα φασολάκια, τα κολοκυθάκια, οι κολοκύθες για κολοκυθόπιτα, οι νόστιμες, κολοκυθοκορφάδες, τα μαρούλια, τα αντίδια, τα πράσα, τα βλήτα, οι καλαμποκιές και ό,τι άλλο βάζει ο νους του ανθρώπου. Και όλα νόστιμα, χωρίς λιπάσματα και φυτοφάρμακα.

Μονάχα με κοπριά. Το χωριό μας, βέβαια, δεν ήταν απ' τα πλουσιότερα. Είχε, όμως, λίγα απ' όλα, που όχι μόνο επαρκούσαν για τις ανάγκες του, αλλά προμήθευε και τα γειτονικά χωριά. Γι' αυτό σα να 'χε δίκιο ο μπαρμπα - Γιάννης, που έλεγε: «Εγώ τα' χω σούλα, δε μ' λείπ' τίποτ'ς. Στο μπακάλη πάου μονακά για σπέρτα, αλάτι και πετρόλαδο (πετρέλαιο)»

Αυτά τα όμορφα και ωραία συνέβαιναν τον παλιό καλό καιρό, τότε που το χωριό μας είχε πολλά εργατικά χέρια, νέους και νέες που καλλιεργούσαν τη γη. Σήμερα τα χωράφια, με τους άλλοτε όμορφους μπαξέδες, είναι ακαλλιέργητα, χορταριασμένα και σκεπασμένα με βάτα και πουρνάρια. Οι λίγοι κάτοικοι που έχουν απομείνει στο χωριό, κυρίως ηλικιωμένοι, τρέχουν στον πλανόδιο μανάβη να αγοράσουν πατάτες, κρεμμύδια και ντομάτες και στον φούρναρη για ένα καρβέλι ψωμί. Παλαιότερα τα χωριά ήταν γεμάτα ζωή, με πολυμελείς οικογένειες. Γεροδεμένα παλικάρια και λυγερόκορμα κορίτσια ήταν το καμάρι των χωριών. Κάθε Κυριακή οι εκκλησίες πλημμύριζαν από κόσμο. Τα σχολεία ήταν γεμάτα παιδιά, πολλά παιδιά. Κάθε χωριό είχε το σχολείο του και το δάσκαλό του. Συγκεκριμένα, στην περιοχή του πρώην Δήμου Απολλωνίων λειτουργούσαν 16 σχολεία με 25 δασκάλους, όπως αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Δημοτικά Σχολεία και δάσκαλοι στο Δήμο Απολλωνίων τη δεκαετία του 1960

	Σχολείο	Δάσκαλος			
	9	Σύβρου		3	
1	Χορτάτων	1	10	Βουρνικών	2
2	Κωμηλιού	1	11	Αγίου Ηλίας	1
3	Δραγάνου	1	12	Συβότων	1
4	Αθανίου	2	13	Ευγύρου	1
5	Μανασίου	1	14	Μαραντ/ρίου	2
6	Νικολή	1	15	Κοντάραινας	1
7	Ρουπακιά	1	16	Βασιλικής	2
8	Αγίου Πέτρου	4	Συν.	16	25

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα 1 σχολεία λειτουργούσαν ακόμη και στα μικρά χωριά Σύβοτα και Ρουπακιά (συνοικισμός που μεταφέρθηκε στον Άγιο Πέτρο και δεν υπάρχει πια), αφού είχαν πολλά παιδιά.

Μετά την δεκαετία του '60 αρχίζει η αντίστροφη μέτρηση. Ο σχολικός χάρτης της περιοχής αλλάζει δραματικά. Οι νέοι εγκαταλείπουν τα χωριά. Αναζητούν μια καλύτερη ζωή και φεύγουν για τα αστικά κέντρα ή αποδημούν και στο εξωτερικό. Έτσι σιγά – σιγά η ύπαιθρος ερημώνει, τα παιδιά λιγοστεύουν και τα σχολεία κλείνουν. Από τα παραπάνω 16 Δημοτικά Σχολεία που αναφέραμε τα 14 έκλεισαν και λειτουργούν το σχολικό έτος 2013 – 2014, μόνο δύο: Το 3 / θέσιο Δημοτικό Σχολείο Μαραντοχωρίου με 33 μαθητές και 3 δασκάλους και το 6 / θέσιο Δημοτικό Σχολείο Βασιλικής με 88 μαθητές, 6 δασκάλους και 4 εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων (γυμναστής, δάσκαλος Αγγλικών, Γαλλικών και μουσικής). Στην περιοχή λειτουργούν και 3 νηπιαγωγεία. Ένα στον Άγιο Πέτρο, ένα στο Σύβρο και ένα στη Βασιλική. Στο Δημοτικό Σχολείο Μαραντοχωρίου φοιτούν παιδιά από τα Σύβοτα, την Εύγηρο και το Μαραντοχώρι. Στο Δημοτικό Σχολείο Βασιλικής συγκεντρώνονται τα παιδιά από δώδεκα χωριά: Χορτάτα, Κωμπλιό, Δράγανο, Αθάνι, Μανάσι, Νικολή, Άγιο Πέτρο, Σύβρο, Βουρνικά, Άγιο Ηλία, Κοντάραινα και Βασιλική (πίνακας 2)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Εγγραφέντων μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο Βασιλικής κατά το σχολικό έτος 2013 – 2014

	Χωριό προέλευσης	Εγγραφέντες μαθητές	
		Σχ. έτος 2013 -2014	Προ 1960
1	Χορτάτα	1	75
2	Κωμπλιό	0	38
3	Δράγανος	1	46
4	Αθάνι	0	69
5	Μανάσι	0	27
6	Νικολή	0	28
7	Άγιος Πέτρος	19	182
8	Σύβρος	14	90
9	Βουρνικά	6	58
10	Άγιος Ηλίας	2	52
11	Κοντάραινα	15	49
12	Βασιλική	40	70
Συν.	12	88	784

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, στα 16 χωριά του πρώην Δήμου Απολλωνίων, το σχολικό έτος 2013 – 2014, λειτουργούν δύο σχολεία με συνολικό αριθμό μαθητών 121. Δηλαδή, όλα τα χωριά μαζί έχουν πολύ λιγότερους μαθητές από τους 182, που είχε ο Άγιος Πέτρος το σχολικό έτος 1958 – 1959. Ο πίνακας 2 είναι αποκαλυπτικός. Τα στοιχεία του συνθέτουν τη δραματική εικόνα της ερήμωσης της υπαίθρου. Χωριά χωρίς παιδιά, χωριά γερόντων. Τα τέσσερα χωριά (Κωμπλιό, Αθάνι, Μανάσι και Νικολή), από τα δώδεκα, που ανήκουν στο Δημοτικό Σχολείο Βασιλικής, δεν έχουν ούτε ένα μαθητή. Τα Χορτάτα και το Δράγανο από ένα το καθένα, ο Άγιος Ηλίας 2, η Κοντάραινα 5, τα Βουρνικά 6, ο Σύβρος 14, ο Άγιος Πέτρος 19, από 200 περίπου που είχε την δεκαετία του '50, και η Βασιλική 40. Είναι το μόνο χωριό που αντιστάθηκε, λόγω τουριστικής ανάπτυξης, στη ραγδαία μείωση του μαθητικού πληθυσμού. Συγκρίνοντας κανείς τον αριθμό των μαθητών, που είχε παλιότερα το κάθε χωριό με τον αριθμό που έχει σήμερα, δεν πιστεύει στα μάτια του. Συγκεκριμένα: στα Χορτάτα υπήρχαν παλαιότερα 70 και 75 μαθητές, σήμερα 1, στο Κωμπλιό 38, σήμερα κανένας, στο Δράγανο 46, σήμερα 1, στο Αθάνι 69, σήμερα κανένας, στο Μανάσι 27, σήμερα κανένας, στο Νικολή 28, σήμερα κανένας, στον Άγιο Πέτρο 182, σήμερα 19, στο Σύβρο 90, σήμερα 14, στα Βουρνικά 58, σήμερα 6, στον Άγιο Ηλία 52, σήμερα 2, στην Κοντάραινα 49, σήμερα 5 και στη Βασιλική 70, σήμερα 40. Συνολικά τα 12 παραπάνω χωριά είχαν 784 μαθητές. Σήμερα 88.

Δυστυχώς, όλα τα παραπάνω στοιχεία, που καταδεικνύουν τη δραματική κατά 88% μείωση του μαθητικού δυναμικού και τη γήρανση του πληθυσμού, οδηγούν στην παρακάτω θλιβερή διαπίστωση: τα χωριά ερημώνουν, τα χωριά «αργοπεθαίνουν».

Ποικίλα: Όσοι πιστοί...

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΣΕΛ. 4

Για να ευοδωθεί, βέβαια, η συνάντηση αυτή, απαιτείται η ανταπόκριση των κατοίκων (ξενοδοχειακή υποστήριξη, μετακινήσεις κ.λπ.). Θεωρώντας δεδομένα τα βαθιά αισθήματα αγάπης και ευγνωμοσύνης των κατοίκων της περιοχής μας για όσα έκαναν οι εθελοντές αυτοί στον τόπο μας, προσβλέπουμε στην ανταπόκριση των Πολιτιστικών Συλλόγων της περιοχής και του καθενός συντοπίτη ξεχωριστά, που μπορεί να εκφραστεί με την ολόθερμη υποδοχή και το πνεύμα φιλοξενίας στην ομάδα των εθελοντών. Για την οργάνωση της συνάντησης και την καταγραφή των όποιων δυνατοτήτων και προσφορών, μπορείτε να απευθύνεστε στο τηλέφωνο **6944416206** ή/και στην ηλεκτρονική διεύθυνση **hecchortis@gmail.com**

Φωτο δεξιά (Ρίκος): Μάιος 1962: Συγκομιδή αγριόβρωμου στο Κομπλιό. Αριστερά η Ελίζαμπεθ και δεξιά ο Γιάννης με το δρεπάνι. Στο κέντρο ο Πάνος Ευ. Βουκελάτος .

Κοινωνικά

Γεννήσεις - Βαπτίσεις - Αρραβώνες - Γάμοι:

Αδρανοποιημένοι θεσμοί!

Συγχαρητήρια:

Κατά τις πρόσφατες Πανελλήνιες Εξετάσεις η Χόρτη Βασιλική του Αλεξάνδρου και της Φρειδερίκης πέτυχε στο τμήμα Ιατρικών Εργαστηρίων του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης και ο Χόρτης Αλέξανδρος του Γεωργίου και της Μαρίας στο τμήμα Πολιτικών Μηχανικών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Μαζί με τα συγχαρητήριά μας, τους ευχόμαστε καλή επιτυχία στις σπουδές τους. Εφαρμόζοντας τη ρήση «κάλιο αργά παρά ποτέ», συγχαίρουμε και τη Χόρτη Ειρήνη του Πέτρου, η οποία πήρε τη χρονιά που μας πέρασε το πτυχίο της Νομικής και κάνει πλέον την πρακτική της άσκηση ως δικηγόρος. Τέλος, συγχαίρουμε και τη Χόρτη Μηλίτσα του Διονυσίου, που τελείωσε την Γ΄ Γυμνασίου με άριστα 19 και 4/12, και της ευχόμαστε καλή συνέχεια.

Σημείωση: Δεν μαθαίνουμε πάντα τα καλά νέα για τις επιτυχίες των συγχωριανών, παρόλο που αρκεί γι' αυτό ένα μείλι ή ένα τηλεφώνημα.

Θάνατοι:

Ο Λουκάς Στόλης έφυγε πρόωρα απ' τη ζωή στις 21 του περασμένου Ιουλίου και αναπαύεται στο κοιμητήριο του Αϊ - Γιάννη στα Χορτάτα. Στον αξέχαστο φίλο Λουκά αφιερώνουμε το παρακάτω τετράστιχο του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη:

*Στον πολυτάραχο γιαλό του κόσμου μίαν ημέρα
Διαβάτης ανυπόμονος περνά σαν τον αγέρα.
Το πάτημά του εφάνηκε στον άμμο την αυγή,
Άγριο το κύμα διάβηκε τη νύχτα και το σβει.*

-Ο Αθανάσιος Μεσσήνης του Χρήστου έφυγε απ' τη ζωή στις 24 του περασμένου Ιουνίου, σε ηλικία 84 ετών και αναπαύεται στο κοιμητήριο Λυγιάς Βαρθολομιού Ηλείας. Τα ειλικρινή μας συλλυπητήρια στους οικείους του.

Το θάμα

Κλείνω τα μάτια κι έρχομαι,
κοντά σου όπως τότε,
που ρώταγες τι σκέφτομαι,
κι αν θα γυρίσω, τότε

Κι εγώ με κάποια πρόφαση
ή δισταγμό, θυμάσαι,
είπα πως τέτοια απόφαση,
όποτε κι όπου να'σαι

πρώτη θα μάθεις άμποτε
κι εγώ τον δρόμο πήρα,
του γυρισμού αν κάποτε,
θα το 'φερνε η μοίρα
να γίνει τέτοιο θάμα
όπως και το 'χω τάμα

Θεοφάνης Κ. Χόρτης,
St. Cloud, Mn, USA,
7 / 11 / 2015

Το αίμα νερό δε γίνεται

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ των εν Αθήναις Βονιτσάνων ο «Αμβρακικός» και μέλος του ΚΣ της ΟΠΣΥΞ. είναι και Λευκαδίτης (Χορτιώτης) και Βονιτσάνος. Πρόκειται για τον Διονύση Χόρτη, ο οποίος έλκει την καταγωγή του από το χωριό μας. Μεταφέρω τις πληροφορίες που μας έστειλε: «Το σόι μου ξεκινά πριν από 200 χρόνια στα Χορτάτα Λευκάδας επί Ενετοκρατίας. Ο παππούς μου γεννήθηκε στην Πωγωνιά το 1905 και παντρεύτηκε τη βονιτσάνα Ντίου Δημήτρα. Ο πατέρας μου Χόρτης Νίκος, ο αποκαλούμενος Σλιάμης, γεννήθηκε στην Βόνιτσα το 1930. Το 1947 σε αναζήτηση καλύτερης τύχης στα δύσκολα εκείνα χρόνια έφυγε στην Αθήνα, όπου γεννήθηκα και διαμένω με την οικογένειά μου [...]. Το πολιτιστικό έργο του Συλλόγου μέσα στον ένα μόλις χρόνο λειτουργίας υπό το νέο ΔΣ δεν αρκείται μόνο στην κοπή πίτας σε ένα αντάμωμα ή σε εκδηλώσεις του καλοκαιριού. Η ποιοτική προσφορά ενός Συλλόγου κρίνεται και από άλλες κινήσεις που προσφέρουν στο πνεύμα και τον πολιτισμό ενός τόπου. Και προς αυτή την κατεύθυνση κινηθήκαμε [...]. Εμείς, αφού τον ευχαριστήσουμε για την λεπτομερή ενημέρωση σχετικά με τις δραστηριότητες του Συλλόγου του οποίου ηγείται και τον συγχαρούμε, του ευχόμαστε καλή επιτυχία στο έργο του.

Εκκολαπτόμενος «νονός»

Ο μικρός Βίτο επιστρέφει από το σχολείο του αγανακτισμένος και λέει στον πατέρα του:

- Πατέρα, στο σχολείο με λένε μαφιόζο.
 - Αυτό, παιδί μου, άστο σε μένα. Θα μου πεις μόνο ποιος είναι και θα του δείξω πόσα απίδια παίρνει ο σάκος.
 - Πρόσεξε όμως, πατέρα. Να φανεί σαν ατύχημα!
- [Σπύρος Χόρτης (Μανταγιάννης)]

Το δημοτικό μας τραγούδι: περιγελαστικά των Χορτάτων

Για να φαιδρύνει ο συγχωριανός και, γενικότερα, ο λευκαδίτης ξωμάχος τη δύσκολη ζωή στο χωριό και να σπάσει τη μελαγχολική καθημερινότητα, συχνά σατιρίζει τα πάντα, δίνοντας ένα χρώμα περιπαικτικό και (αυτο)σαρκαστικό, σπάζοντας έτσι τη μονοτονία της άχαρης καθημερινότητας απ' τη σκληρή βιοπάλη, προκαλώντας το χαμόγελο και αμβλύνοντας την τραχύτητα των πραγμάτων. Αυτό γίνεται πολλές φορές με ποιητικούς αυτοσχεδιασμούς, με θυμσοφικές ρήσεις, με τσιτάτα, με παροιμίες, με ανέκδοτα κ.τ.τ. Στο πρώτο σατιρικό ποίημα παρουσιάζεται η γυναίκα σαν ανεύθυνη και σπάταλη, σαν στραβόξυλο, που παίρνει ένα «μάθημα» απ' τον άντρα - αφέντη του σπιτιού. Το δεύτερο, του οποίου η πρώτη στροφή απαντά παραλλαγμένη στην κωμωδία του Δ. Βυζάντιου Βαβυλωνία (Πράξη πρώτη -Σκηνή ΣΤ΄), είναι παιδικό.

Στις ακρίβειας τον καιρό

Στις ακρίβειας τον καιρό
θέλησα να παντρευτώ
και μου δώσαν μια γυναίκα
πο'τρωγ' έπινε για δέκα.

- Ορή γυναίκα, κονομία
τώρα πο'χω απενταρία

- Άντρα μου, θέλω γοβάκια
με λουράκια και φιογκάκια.
Άντρα μου, θέλω φουστάνι
με μεταξωτό γαϊτάνι.
Θέλω και ποδιά με πούλια
και καπέλο να'χει βέλο.

Αρπαξα κι εγώ ένα ξύλο
και τη φέρνω γύρω- γύρω

- Να, γυναίκα μου, γοβάκια
με λουράκια και φιογκάκια
Να, γυναίκα μου, φουστάνι
με μεταξωτό γαϊτάνι.

- Άστο, άντρα μ' δε μου κάνει
- Να, ποδιά και να, καπέλο
- Άστα ούλα, δεν τα θέλω.

Πέντε ποντικοί βαρβάτοι

Πέντε ποντικοί βαρβάτοι
μου γκρεμίσαν το κρεβάτι
κι άλλοι τρεις αντρειωμένοι
μου το φκιάζανε οι καϊμένιοι.

Το ψωμί το λένε πείνα
και τη γάτα Κατερίνα
και τον ποντικό φουρλάνο
και το γάτο καπετάνιο

